

نەرەتیف و مووشه‌که‌گان

05-04-2022

نووسه‌ره‌گان

د.سه‌ردار عه‌زیز

کورتە : ئامانجی ئەم کورتە نووسینە ئەوەیە رەهەندیکی پشتگوێخراوی هێرشى مووشه‌کیی ئێران بۆ هه‌ولێر زیاتر راشه‌ بکات که ئه‌ویش رەهەندی نەرەتیفیەتی. نەرەتیف یه‌کیکه له ئامرازه گرنه‌گه‌کانی ده‌سه‌لات و هه‌موو ده‌سه‌لاتیک بۆ جێبه‌جێکردنی سیاسه‌ته‌کانی، پێویستی به‌ به‌ره‌مه‌ینانی نەرەتیفه. ئەم گرنه‌گیه‌ی نەرەتیف وایکردوو، له‌ چه‌ند ده‌یه‌ی دوایدا ببێته‌ یه‌کیک له‌ بواره گرنه‌گه‌کانی فیکر و ئەکادیمیا له‌ جیهان.

پوختە

ئامانجى ئەم كورته نووسينه ئەو يە رەھەندىكى پشتگوپخراوى ھېرشى مووشەكى ئىران بۇ ھەولير زياتر رافە بکات كە ئەو يەش رەھەندى نەرەتيفىەتى. نەرەتيف يەكچە لە ئامرازە گرنگەکانى دەسەلات و ھەموو دەسەلاتىك بۇ جيبە جىکردنى سياسەتەکانى، پيويستى بە بەرھەمھينانى نەرەتيفە. ئەم گرنگىيەى نەرەتيف واپکردوو، لە چەند دەپەى دوایدا بېتە يەكچە لە بوارە گرنگەکانى فيكر و ئەكادىميا لە جىھان. نەرەتيف ھەولى لە قالدانى و اتاكانى كدرارىكە لە شىوہى چىرۆك يان گىرانەوہەكدا. مەرچ نيبە دارشتنى ئەم چىرۆكە راستەوخۇ رەنگدانەوہى راستى كدرارەكە بىت، بەلكو ھەولە بۇ دروستکردنى و اتا بۇ كدرارىك و، تەقەلای دروستکردنى كاريگەرى زياترە. چەمكى نەرەتيف بۇ خويئەرى كورد نوييە، بۇيە باشتىن شىواز بۇ تىگەيشتن لى، ويناكردنەتەى وەك گىرانەوہى چىرۆكچى مەبەستدار.

سەرەتا

لە 13 ئادارى سالى 2022 كۆمارى ئىسلامى ئىران لە خاكى خۇيەوہ 9 مووشەكى ھاويشتە شارى ھەولير. باش كاتىكى كەم، سوپاى پاسدارانى ئىران لەرېگە بە ياننامە يەكەوہ بەرپرسىارى ھېرشەكەى لەئەستۆ گرت. بىگومان ھېرشەكە فرەپەھەندە و، دەتوانرېت لە چەندىن روانگەى جياوازەوہ بخويندريتەوہ. بۇ نمونە لەرپووى كاتەوہ يان لەرپوانگەى شويئە بە ئامانجكراوہكەوہ، يان ساتەوہختى تايبەتى سياسەتى جىھانى يان دۇخى سياسى عىراق. لە كاتىكدا دەكرېت ھەموو ئەم روانگە گرنگ بن، ھىچ روانگە يەك نيبە كە سەرتاپاى رەھەندە جياوازەکانى رووداوہكە لە خۇى بگرېت. ھەروہا دەتوانرېت بە ھەلسەنگاندنى رەفتارى ميژينەى ئىرانىش، لىكدانەوہ بۇ مووشەكەكان و مەبەستەكانيان بكرېت. لەم پەپەرەدا ھەولەدەين لە گۆشەنىگايەكى تايبەتەوہ لەرپووداوى ھېرشەكە بنوارين، ئەويش دروستکردنى نەرەتيف يان چىرۆكە. ديارە نەرەتيف و چىرۆك جياوازن و، پاشان بە كورتى دىينە سەرى.

يەكچە لەو بىرمەندانەى لە ماوہى رابوردودا رۇلى چىرۆك و خەيال و نەرەتيفى بە گورچى زياترەوہ ھىنايەوہ ناو پانتايى بىرکردنەوہوہ، بىرمەندى ئىسرائىلى يوفال نوح ھەرارى بە [1]. ھەلبەت رۇلى نەرەتيف لە پەيوەست بە نەتەوہ، بەتايبەتى لاي بىرمەندىكى وەك ھۆمى بابا [2] بۇ سەردەمى نەوہتەكان دەگەپتەوہ. لەبەر بەرفراوانى ئەوانەى كە پەيوەستن بە كدرارەکانى دەسەلات و دىموكراسىيونى كارى دەولەت، دەسەلات و دەولەت بەردەوام لە ھەولى دارشتنى نەرەتيفدان بۇ گەيشتن بە زۇرتىن ژمارەى خەلك و دانانى كاريگەرى لەسەريان ولە قالدانى تىگەيشتنى ئەوان بۇ رووداوہكان. ئەمرو نەرەتيف ميتودىكى بەرفراوانى زانستە جياوازەكانە.

بۇ ئەم مەبەستە دەكرېت پېرسىن، بۇچى ئىرانىيەكان ھېرشەكەيان بۇ سەر كوردستان بە ئىسرائىلەوہ گرېدەدەن؟ دەپانەوېت لەم پىكەوہ گرېدانەدا چ نەرەتيفىك بخەنە بەرچاؤ؟ لىرەدا گرنگ نيبە ئەم پرسە ھىچ راستىيەكى تىدايە يان نا، بەلكو پىكەوہ گرېدانەكە لە ئاستى نەرەتيفدا بۇخۇى گرنگە. بۇ تىگەيشتنى باشتى، دەبېت لە سەرەتادا پېرسىن نەرەتيف چىيە؟ بۇچى گرنگە؟ ئىران بۇچى ئەم ھەولە دەدات؟ كاريگەرىيەكانى چىن؟

پىش ئەوہى بچينە نىو وردەكارى پرسەكە، دەبېت ئەوہ رونبەكەمەوہ، كاتىك كە باس لە نەرەتيف دەكەم، مەبەستە ئەوہ يە نەرەتيف ھەيە و، لە ھەمانكاتىشدا وەك ميتودىك بەكارى دەبەم.

ئىران و ئىسرائىل: پاشخان

ئىران و ئىسرائىل دوو ولاتن كە لە زۇر خەسلەتدا ھاوبەشن. ھەردووكان لە نىو دەريابەكى زۇرينەدا كەمىنەن. ھەردوو ھەولەدەن ھەژموونيان ھەبېت و وەك ھىزىكى ھەزىمى بىندىرېن. بۇ ئەم مەبەستە ھەردوولا پىويستان بە نەرەتيفە. بەو واتايەى، چۇنيەتى گىرانەوہى كدرار و ھەلسووكەوتەكانيان بە جۇرىك بىت كە لاي زۇركەس مايەى قبول بىت. دوورى سىنوورەكانى ھەردوو ولات لە بەكتەرەوہ زياتر لە ھەزار كىلۇمەترە، بەلام لە ساتەوہختى بوونى بەكۆمارى ئىسلامى، ئىران دەولەتى ئىسرائىل وەك دووژمن دەبىنېت. پالئەرى سەرەكى ئەم دووژمنايەتتەش، كە دز بە ھەموو بنەما لۇجىكەيەكانى پەيوەندىيە نىودەولەتتەيەكان و رەفتارى دەولەتە، ئەوہ يە ئىران لەرېگەى ئەو دووژمنايەتتەوہ، رەوايى لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا بەدەستىنېت. سياسەتمەدارى دىكەش لە ناوچەكە لە جەمال عبدولناسرەوہ تاوہكو سەددام و قەزافى، ئەم ميتودەيان بەكارھىناوہ. كاتىك ئامانجى مەملانىكە دروستکردنى ويناپەكە بۇ ئىران لە چاوى خەلكانى كۆمەلگە ئىسلامىيەكان، ئەوا دروستکردنى نەرەتيف گرنگ دەبېت.

ديارە ھۆكارى دىكەش لە دووژمنايەتتەكەدا ھەيە. بەتايبەتى بىنىنى ئىسرائىل وەك ھاوپەيمان و دۇستىكى ئەمريكا. ھەبوونى

دوؤمنايەتى لەنێوان ئێران و ئەمەریکا، وادەكات كە ئیسرائیلیش وەك نەیارىكى ئێران بێندىت. ھۆكارىكى دىكەى دوؤمنايەتییەكە پەيوەستە بە دۇخ و پىگەى ئێران لە كۆمەلگەى نێودەولەتى. ئێران لە ھەرپەشەى بۆ سەر ئیسرائیل، دەبێتە ماى سەرنجى جىھان و دەنگى بە بايەخىكى زياترەو دەبىستىت لەوەى كە تەنيا نەيارى ئەمەریكا بێت. ديارە نەرەتيفى دىكەش ھەن، بەتايبەت لە پەيوەست بە بالايى ھەرىمى و ھەبوونى چەكى ئەتۆمى.

لەھەموو ئەمانەدا ئیسرائیل پىگەيەكى تايبەتى لە خەيال و يادەوہرى ھەردوو كۆمەلگە ئىسلامىيەكان و كۆمەلگە رۆژئاواييەكاندا ھەيە. لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا، ئیسرائیل ئەنجامدەرى گوناحىكى گەورە، بە پىچەوانەوہ، كۆمەلگە رۆژئاواييەكان ھەست بە گوناحىكى گەورە بەرامبەر ئیسرائیل دەكەن. چۇنەتى بەرجەستەبوونى ئەم وىنايە بېرەى پشنتى سياسەتى نەرەتيفە. كەواتە، بوونى ھەرپەشە بۆ سەر ئیسرائیل ئەو ھەنگاوہ ستراتىژىيەكە كە ئەگەرى ئەوہى ھەيە، لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا رەوايى بۆ ئێران بەدەستبھىننىت، ھەرۋەھا بىتتە جىگەى بايەخى كۆمەلگە رۆژئاواييەكان. ديارە لێرەدا بوارمان نىيە بۆ قسەكردن لە ستراتىژى شارەدئەوہ يان تەقييە، كە بەشێك لە سياسەتى ئێرانى لە ناوہوہ و دەرەوہ پىكدەھىننىت.

لەم روانگەيەوہ ئاماژە بە پالەنەرى دىكەى وەك نەيارى كۆنى تاييىنى بۆ دوؤمنايەتى ئێران و ئیسرائیل دەدرىت. لەراستىدا ئەمە ھىندە راست نىيە و دەكرىت پىچەوانەكەى راست بىت، تەنانەت شارستانى كۆنى ئێرانى پەيوەنديەكى باشى لەگەل جووہكان ھەبووہ، ئەوہش ھۆكارى ئەوہبە كە لە ئیسرائیل جادە بە ناوى كوروشەوہ ھەيە[3].

بە ھەبوونى نەيارىتى، ئامرازەكانى مەملەتە دىنە ئاراوہ. ئامراز و تەكتىكەكان بە پىنى سات و شوين دەگۆرین و بۆ ئەم روانگەيەى ئىمە ھىندە بايەخدار نىن.

نەرەتيف چىيە؟

لە كتیبى ھۆمۆ دىوس؛ كورنە مېژووہەكى سبەينى، يوئال ھەرارى[4] دەنووسىت: چىرۆكەكان بناخە و بايەكانى كۆمەلگە مەروپىيەكان. لىزەدا بواری كاتى ئەوہمان نىيە بچىنە وردەكارى جىاوازی نىوان چىرۆك و نەرەتيف، بەلام بە كورنى دەلىين: چىرۆك چىيەتى گىزانەوہ، ئەو نىوہرۆكەيە كاتىك كە دەگىگىرینەوہ، بەلام نەرەتيف چۇنەتى گىزانەوہكەيە[5]. ھەلبەت ئەوہى گىنگە، ئەوہيە كە نەرەتيف لە مېژە رۆلۇكى بەكجار گىنگى لە بوونى مەروپىدا ھەيە. نەرەتيف بۆ وانەپىدان، رىنىشاندان، رەوايى پىدان، پەرۋەردەى ئاگابى و ئەخلاقی، بەخشىنى ھۆشيارى سەبارەت ھەبوونمان بەكاردىت. لەبەر ئەم رۆلە گىنگانەيشى، نەرەتيف ھەمىشە راستەوخۆ بەشێك بووہ لە دەسەلات و چۇنەتى پىدادەكردنى دەسەلات. ھەر دەسەلاتىك نەرەتيفى نەبىت يان نەرەتيفى خۇى بەرھەم نەھىننىت، ئەوا بە دەست قەيرانى رەوايى و پشنتىوانى و ھاوسۆزى و تىگەپشنت و نەبوونى توانای وروژاندنەوہ دەنالنىت. لەبەر ئەو ھۆكارانەى سەرەوہ، دەولەت وەك كاراكتەرى ھەرە سەرەكى بۆ پىدادەكردنى دەسەلات، ھەمىشە بەدواى ئەوہدايە كە چۇن نەرەتيفى خۇى بەرھەمبھىننىت بۆ بەخشىنى رەوايى و ئاگابى و بەدەستھىنانى پشنتىوانى.

كاتىك ئیسرائیل پىگەيەكى گىنگ و تايبەتى لە ھەردوو كۆمەلگە ئىسلامىيەكان و كۆمەلگە رۆژئاواييەكاندا ھەيە، جا بەكۆك بە خراب و ئەووتىريان بەباشى، ئەوا مەملەتەنكردن لەگەلدا چىرۆكىكى گىنگ بەرھەم دەھىننىت. ئێران وەك كۆمارىكى ئىسلامى، كە پىگەوہگىرەيدانىكى دژ بەيەكە، بەدواى ئەوہدا دەگەرپت چۇن گەورەترىت. كەواتە نەرەتيف برىتتە لە دروستكردنى چىرۆكىكى لە كۆمەلگە رەوداوى مېژوووى بۆ بەدەستھىنانى سۆزوپشنتىوانى خەلكانىكى زۆر، كە ناپانەووت يان نازان كرۆكى راستەقىنەى مەملەتەنيەكان لەسەر چىيە. بە زمانىكى دىكە، نەرەتيف يانى ھۇنىنەوہى چىرۆكىكى، بەتايبەتى لە دۇخىكى سياسىدا، وەك ئامرازىكى سياسى بۆ وروژانى خەلك، لە رىگەى پەنابردن بۆ وروژانى تايبەتمەنديە بئەرەتییەكانى مەروپ وەك شەرى باش و خراب، رەوا و ناپەوا، بەھىز و لاواژ، دەستدرىژكار و قوربانى.

گىنگى نەرەتيف لای ھەردوو لای، ئىرانىيەكان و ئىسرائىليەكان بەرچاوہ. جارىكان رۆژنامەى ناسراوى ئىسرائىلى، ھاٹارىتس، مەملەتەنى نىوان فەلەستىنيەكان و ئىسرائىليەكانى وەك مەملەتە لەسەر نەرەتيف ناوزەد كەردبوو[6].

نەرەتيف كۆمەلگەى خەسلەتى ھەيە: يەكەمیان گىزانەوہەكى مەبەستدارە. بەو واتايە، ھۇنىنەوہ و رىكخستنى راستىيەكانە لەپىناو دروستكردنى چوارچىوہ و جىھانبىنيەك كە لەگەل مەبەستى ھۇنەرەكەدا بگونجىت. بەكورتى نەرەتيف شىوازىكى پۇستمۇدیرنى ئايدىپۆلۇژيايە وەك لە چەمكى گران-نەرەتيفى لىوتاردا ديارە. گىنگى نەرەتيف لە بەرامبەر ئايدىپۆلۇژيا لەوہدايە كە زمانى گىزانەوہ و ھەولى بۆ گەپشنت بە جەماوہرىكى فراوانە، چۇنكە مەروپ ھەموو بواریەكانى ژيانى لە شىوازی چىرۆكدا بەرجەستە دەكات. بە مانايەكى دىكە، زمان و پانتايى ئايدىپۆلۇژيا سنووردارە و تەنيا ئەوانە پىنى كارىگەر دەبن كە ھەلگىرى ئايدىپۆلۇژياكەن، بەلام نەرەتيف ئەم سنووردارىيە تىدەپەرىننىت و كارىگەرى لەسەر جەماوہرىكى فراوانتر دەبىت، كە مەرج نىيە ھاوسۆزى ئايدىپۆلۇژيايەكە بن. بۆ نموونە

ئەگەر ئىسرائىلەكەن لە چوارچۆيە بەرزەوہەندى ئىران يان شىعەوہ، رووداوہکانيان بگېرنەوہ، ئەوا زۆرينەى زۆرى جىھانى ئىسلامى ھاسۆز و ھەرگى نابىت. بەلام کاتىک پلان و بەرزەوہەندى و ھەولەکانيان لە مەملەت لەگەل ولاتىكى ھەك ئىسرائىلدا دەگېرنەوہ، ئەوا خەلکانىكى زۆر كە رەنگە ھاسۆزى ئىرانىش نەبن بەلام نەبارى ئىسرائىل، بە ئاست و شىوازى جىاوازەوہ ھاسۆزى دەبن. كەواتە جەنگى كۆمارى ئىسلامى ئىران دۆى ئىسرائىل جەنگىكى فرە ئاستە لەپىناو رەوايى و ھاسۆزى و بايەخپىدان و ھەولە بۆ سەرکردايە تىكردى جىھانى ئىسلامى.

تايەتمەندىيەكى دىكەى ھەرە سەرەكىى نەرەتيف بەتايەتەى بۆ ئەم مەبەستەى ئىمە، ئەوہىە كە ئەوہى روودەدات دەخاتە ناو چوارچۆيەكى فراوانەوہ. لەوہ رزگارى دەكات كە تەنبا رووداوكى تاقانەى رۆژ بىت. بەلكو بە زنجىرەبەك رووداوى دىكەوہ گرىدەدات، كە توانا و كارىگەرى لەسەر خەلكى زياتر دەبىت. پىكەوہگرىدانى كورد و ئىسرائىل وادەكات كە پىكەى ئىران بەھىزتر بكات و، رووداوہكەش دەنگىكى گەورەتر و بەرفراوانترى ھەبىت.

رەھەندى سىيەمىش رەوايە. بەپىكەوہگرىدانى ھىرشەكەى سەر ھەولنر لەگەل ئىسرائىل، ئىران دەپەوت بەستىنىك بۆ ھاوہل و دۆست و لايەنگر و كرىگرەكانى دابىن بكات كە رەوايى بۆ رووداوہكە بدۆزنەوہ.

ئىران و ئىسرائىل و بەكاربردنى كورد

ئىران و ئىسرائىل ھەردوو ھەمان مەتۆد دژ بەيەكتر بەكار دەبن. يەكىك لە ھەرە ناسراوترىن مەتۆدەكان، بە ناوى گۆرانىيەكى گۆرانىيىزى شەعبى ئەمىرىكى جۆنى كاشەوہىە بە ناوى ئەلقەى ئاگرىن [7]. مەبەست لە ئەلقەى ئاگرىن ئەوہىە كە ھەر بەك لە ئىسرائىل و ئىران لە ھەولەى ئەوہدان يەكتر بخەنە ناو ئەلقەيەكى ئاگرىنەوہ. ئەمەش پالئەرى ئەوہىە كە ئىران لە گەل حىزبوللا و ھەماس و سوورىيەكاندا پەيوەندى تۆكەم و پتەوى ھەيە، تاوہكو بە دەورى ئىسرائىلدا ئەلقەيەك لە نەيار و سەرچاوى ئاگر دروست بكات. رەنگە دوايىن شەرى نىوان ئىسرائىل و ھەماس يەكىك بووبىت لە زەقتىن دەركەوتەكانى ئەم ستراتىيەى. ئوزى روبىن لە سەنتەرى ستراتىيى بن گۆريون لەم روانگەيوہە بابەتى نووسيوہ [8]. ديارە پالئەرى ئەمەش، ھەك پىشتر ئامازەمان پىدا، ئەو راستىيەيە كە ھەردوو ولت زياتر لە ھەزار كىلۆمەتر لە يەكترەوہ دوورن.

لە بەرامبەردا ئىسرائىل بە ھەمانشۆيە لە ھەولەى ئەوہدايە كە پەيوەندى باشى لەگەل ولتانى دەوروبەرى ئىراندا ھەبىت، بۆ نموونە ئىسرائىل لەگەل ئازەربايجان و توركىادا (جەند ھەفتەى رابردوو بارەگاي موساد بە ئاشكرا لە ئەنقەرە كرايوہ [9]) ھەيە، ھەرەھا پاش واژۆكردى رىكەوتنى ئەبراھام، لەگەل بەحرەين و ئىمارات پەيوەندى راستەوخۆى باشى ھەيە و، لە ھەمانكاتىشدا لەگەل قەتەر و سەودىدا بە ئاستىكى كەمتر لە پەيوەندىدايە. بەھۆى ئاگادارىونى ھەردوولا لە نيازولانى يەكتر، ھەستىارىيەكى گەورە بەرامبەر ھەولەكانى يەكترەيە. دەكرىت لەم روانگە ستراتىيەيوہ ھىرشەكەى سەر ھەولنر ھەك نەمايشى ئىرانىيەكان بخویندرىتەوہ بۆ ولتانى دىكەى نىو ئەلقەى ئاگرىنى ئىسرائىلى. چونكە ئىران ناتوانىت بە ئاسانى ھىرش بكاتە سەر ولاتىكى خاوەن سەرورەى، ئەوا لەرىگەى ھىرشەكەى ھەولنرەوہ پەيام و نەمايشىك بۆ ئەوانىتر دەنرىت كە خاوەنى رۆكىت و توانايە بۆ ئەنجامدانى كارىكى لەو شۆيوہى. ھەلبۇاردنى كوردستان ئامانجى دىكەيش ھەبوو، بەتايەتەى بەرامبەر ئەمىرىكا، بەلام ھەلنرى ھەلبۇارد چونكە كوردستان يان عىراق تواناي وھلامدانەوہيان نىيە. ھەلبەت ئەم رەھەندە نەمايشىيە ستراتىيەى، ھىندەى رەھەندە نەرتىقىيەكى گرىنگ نىيە. بۆ ھەموو چاودىرىكى بە ئاگاي دۆخەكە ئەوہ روونە كە ئەمە يەكەمجار نىيە ئىرانىيەكان كورد لەگەل ئىسرائىل دا تىكەھلەكىش دەكەن. ديارە ھۆكارەكانى ئەمەش زۆرن و، لە خوارەوہ ھەندىكىان بەكورتى بەرچاو دەخەين:

يەكەم: بەدەستەينانى رەوايى بۆ ھىرش، ھەك لە لىدوانى بالىۆزى ئىرانەوہ لە بەغدا دياربوو.

دووەم: بەدەستەينانى ھاسۆزى لە دنياى ئىسلامى دا. لە پىكەوہگرىدانى كوردستان و ئىسرائىل، ئىرانىيەكان توانيويانە جەماوهرىكى زۆرى دنياى ئىسلام و چەپى رۆژئاوايى بورووژىنن.

سىيەم: گەياندى پەيام بۆ ئىسرائىل و پىشاندى تىواناكانى ئىران.

چوارەم: پىكەوہگرىدانى ھىرشەكە بەو نەرەتيفە كۆنەى لەپىناو پىكەوہگرىدانى مەملەتەيەكان لە چوارچۆيەكى فراوانتردا. بۆ ئەوہى تەنبا نەبىتە كردهيەكى بىبايەخى لەبىركراو يان ھەوالىكى رۆژ.

پىنجەم: ھاسۆيوہكردنى كورد و ئىسرائىل بەشىكە لە مەملەتەى ئىران لەگەل پەرسى كورد و، بەوچۆرەش تىۆرى ھەبوونى دەستى دەرەكى لە پەرسى كورددا پەرىدەدات.

شەشم: باسکردنی ئیسرائیل لەلایەن ئێرانەو، عێراق و کوردستانی خستنه خانەى پاكانه و نكوڵیكردن. لەكاتێكدا هێرشیان كراوته سەر و دەبووایە بە زمانى جیاوازر لیدوانیان بدایە.

حوتەم: سرووشتى نەرەتيف وەهاى كە بەرفراوان و گەورەترە لە خەسلەتەكانى دیکەى گێرانەو. مووشەكەكانى ئێران، ئەگەرچى لە واقعیدا پەيام و ئامانجى دیکەيان هەبوو، بەلام بە دروستکردنى رەهەندى نەرەتيفى لە بەرامبەر ئیسرائیل، بوو بە شیک لە نەرەتيفى گەورەتر، كە پەيوەستە بە بوونى ئیسرائیل و رۆلى لە ناوچەكەدا.

كۆتایى

ئێران و ئیسرائیل جەنگى فرە ناستى بەرفراوانى ئالۆز لەگەڵ یەكتردا دەگەن. لە جەنگەكەدا ئیسرائیل لە هەموو ناستیکدا لە ئێران بالاترە. بە جۆرىك دەتوانیت لەناو ئێراندا كار و كردهوى سەربازى بكات. ئەم هاتنە ناوەوى ئیسرائیل بۆ ناو ئێران ماى نىگەرانییهكى گەورەیه بۆ ئێرانییهكان، بەتایبەتى نیشانهى ئەوێهە كە چیدی قوناخى ئەلقەى ئاگرین كۆتایى هاتوو و ئەگەرى هاتنە ناوەوى ئەلقەكە هەیه. ئەویش لەرێگەى بالادەستى تەكنەلۆژیاو. دواىین رووداوى ئەوێهەش لە چەند هەفتەى پێشوو لە نزیک كرمانشان روویداوه.

رووداوهكان تەنیا بەشیکن لە مەملانییهكان. ئێران و ئیسرائیل لە ناستىكی تايبەت دا لە هەولێ ئەوێهەدان كە چۆن پالپشتى و رەواى بۆ پرسەكەيان دەستەبەر بکەن. لەمەدا هەردوولا لە هەولێ هۆنینهوى جۆرىك لە چیرۆك، كە لێرەدا بە نەرەتيف ناومان برد. لەمیانەى ئەم نەرەتيفەدا، كورد سالتىكى زۆر بە ئیسرائیلەو گریډراوه. ئەم پێكەوێهە گریډانهش زیانىكى زۆرى بە پرسى كورد گەياندوو.

وەك لە سەرەو بەسماكرد دروستکردنى ئەم نەرەتيفە لەلایەن ئێرانەو، كۆمەلێك ئامانجى ستراژى هەیه، بەلام كورد قوربانییهكى گەورە دەدات. ئێران كێشەى لەگەڵ كورد و دەسەلاتى كوردی دا هەیه، بەلام هەولەدان بۆ ئەوێهە كورد بخریتە چوارچێوهى ئیسرائیلی، ئیدی پرسى كورد لە كورد و تايبەتییهكانى دادەبرێت، ئەویش لەكاتێكدا كە پرسى كورد و ئیسرائیل هێچ هاوبەشییهكىان نییه. دەكریت پەيوەندى هەبێت بەلام دەبێ جیاكاری بكریت لەنێوان پرسى جووێهەكان و دەولەتى ئیسرائیل و رۆمانسییهتى تاكە كەسى لەگەڵ پرسى كورد. دەولەتى ئیسرائیل، وەك هەر دەولەتێكى دیکە بە لۆژىكی دەولەت كار دەكات، لۆژىكی دەولەتیش لۆژىكی ستراژى بەرزهوێهەندییه، ئەك دۆستایەتى و هاوسۆزى و رۆمانسییهت.

ئێران لەم پرسەدا زیان لە رەواى پرسى كورد دەدات. هێزى خۆى بە ئاسانى بەرامبەر ئیسرائیل نمایش دەكات. هەرۆهە لەجیاتى ئەوێهە سەرکۆنە بكریت، پاكانهى بۆ دەكریت. لەرێگەى نەرەتيفەو، ئێرانییهكان پەيوەست بە دۆزى كورد، هەرۆهە لە پەيوەندیان لە گەڵ ئیسرائیل و، لە دروستکردنى وینا و پاساو لە جیهانى ئیسلامیدا بە بەردێك چەند چۆلەكەیهك دەكوژن.

وادیارە كورد لەم رەهەندى مەملانییهكە بێئاگایە. بەئاگابوونى كورد لە رەهەندى نەرەتيفى ئیسرائیلی گرنگە. ئەم پرسە كۆمەلێك وینا و پاساو دروست دەكات كە بە ئاسانى ناپەویندزێنەو، دەبنە بەشێك لە خەيالى گشتى كە لە مەملانیى سیاسى دا بەكار دەبرێن. دەبیت گوتارى كوردی لەم بارەوێهە عەقلانى بێت. راستییهكى تال هەیه و دەبیت لەبەرچاو بگرییت ئەویش ئەوێهە كە لەبەرئەوێهە كورد خەلكى بێ دەولەتن، ئەوێهەيان پێ رەوا نابینن وەك دەولەت مامەلە بکەن.

سەرچاوهكان

<https://advertising.amazon.com/blog/yuval-noah-harari-neil-lindsay-storytelling-society-marketing> [1]

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/095269519100400309> [2]

[/https://www.brookings.edu/book/iran-reconsidered](https://www.brookings.edu/book/iran-reconsidered) [3]

.Harari, Yuval Noah (2016) *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow*, London: Harvill Secker [4]

Plummer, Ken, 2019. *Narrative Power: The Struggle for Human Value*. Cambridge: Polity [5]

<https://core.ac.uk/download/pdf/14920458.pdf> [6]

<https://www.youtube.com/watch?v=5WYLhwYFgmK> [7]

<https://besacenter.org/wp-content/uploads/2020/01/169-MONOGRAPH-Rubin-Iranian-Missiles-web.pdf> [8]

<https://www.intelligenceonline.com/government-intelligence/2022/02/24/mossad-back-in-ankara-thanks-to-israeli-turkish-rapprochement,109736240-art> [9]